

Konstplan för Mariehamns stad

Godkänd av stadsfullmäktige 26.03.2019

Innehåll

Konstplan för Mariefhamns stad	2
1. Stadens konst	2
2. Definitioner.....	2
3. Förvaltning av stadens konstsamling	3
3.1. Inköp av lös konst.....	3
3.2. Gåvor och donationer	3
3.3. Förvaltning och bevarande av stadens konstsamling	4
3.4. Lån ur stadens konstsamling	4
3.5. Försäkring, avyttring och destruering	5
3.6 Avskrivning och bokföring av konstinvesteringar	5
4. Den offentliga konsten	6
4.1. Konstnärlig miljögestaltning 0,7 % av stadens investeringsbudget	6
4.2. Upphandling av fast konstnärlig gestaltning/utsmyckning	6
4.3. Underhåll av offentlig konst i stadens ägo	8

Konstplan för Mariefhamns stad

Konstplanen för Mariefhamns stad ersätter alla tidigare konstpolitiska program om konstinköp och konstpolicy med riktlinjer för konstnärlig miljögestaltning enligt 1 % regeln för offentliga miljöer.

1. Stadens konst

Genom Mariefhamns stads styrdokument, budget och ekonomiplan, samt kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten.

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för stadens konstpolitik, stadens konstnärliga miljögestaltningsprojekt, konstinköp och konstsamling. Stadens konst skall tillgängliggöras genom olika kanaler.

En årlig summa motsvarande 0,7 % av stadens budgeterade nettoinvesteringar budgeteras för investering i offentlig fast konst. Kultur- och fritidsförvaltningens referensgrupp, som består av en nämndrepresentant, kultur- och fritidsdirektören, kulturledaren och stadsarkitekten, väljer upphandlingssätt och upprättar ett förslag till fördelning av investeringsmedlen som förs vidare till kultur- och fritidsnämnden för beslut. Det kan gälla både konst som är knuten till en institution eller konst för allmän plats.

I kultur- och fritidsnämndens driftsbudget avsätts dels medel för konstinköp till stadens konstsamling och dels medel för reparationer, underhåll och avskrivningar som inte ankommer på annan förvaltning. Reparations-, underhålls- och servicekostnader som medför att tillgångens produktionsförmåga kan upprätthållas, bokförs som driftkostnad för den räkenskapsperioden för vilken den uppstått.

2. Definitioner

Konstnärlig miljögestaltning: ett begrepp som alltmer ersatt det man tidigare kallade "konstnärlig utsmyckning". Begreppet är brett och täcker i sin vidaste bemärkelse in arkitektur, design, form och konst.

Fast konst: platsbunden konstnärlig miljögestaltning som är beställd och skapad för en offentlig plats eller en särskild byggnad. Det kan vara:

- Byggnadsintegrerade verk som är direkt monterade i väggar, tak, golv, fönster eller integrerad i byggnaden.
- Platsintegrerade verk som är monterade och placerade utanför byggnaden.

Lös konst och fristående verk betyder att verken går att flytta. De är inte bundna till en plats eller lokal. Det kan röra sig om verk inköpta för konstnärlig miljögestaltning som hängs upp eller placeras i byggnaden helt utan byggteknisk påverkan, exempelvis målningar, textila bilder och mindre skulpturer. Lös konst eller fristående verk kan också vara verk som köps in till stadens konstsamling från gallerier, utställningar eller direkt av en konstnär.

Offentlig konst: konstverk avsedda för och utförda direkt i miljöer där allmänheten regelmässigt har tillträde, till exempel utekonstverk.

Det offentliga rummet: bebyggelsen utom- och inomhus där allmänheten har tillträde. Hit räknas gator, torg, parker och anläggningar samt utrymmen i stadens allmänna lokaler.

Underhåll av konst: Med underhåll av konst avses både underhåll och reparationer av offentliga utekonstverk och skulpturer samt lagning och översyn av både fast och lös konst inomhus i stadens offentliga utrymmen och fastigheter.

3. Förvaltning av stadens konstsamling

All konst i stadens ägo kallas stadens konstsamling. Den största delen är konst inköpt för allmänna medel. I stadens ägo finns även ett flertal fasta konstverk både utom- och inomhus.

Mariehamns stad ska utveckla en attraktiv konstsamling som gör det offentliga rummet, där verken placeras, intressant genom att väcka engagemang och känslor. Konstverken skall även stimulera till ett offentligt samtal om konst. Offentlig konst är en del av kulturarvet och har ett stort värde.

3.1. Inköp av lös konst

I kultur- och fritidsnämndens driftsbudget finns ett anslag för inköp av lös konst, så kallade fristående verk.

Inköp av konst ska göras med god spridning avseende konstnärskap, material, uttryck och tekniker.

Konstinköpen och den konstnärliga miljögestaltningen skall kännetecknas av kvalitet och mångsidighet.

Med kvalité avses:

- hantverksmässig skicklighet
- innehållet skall vara gestaltat på ett intressant eller originellt sätt och upplevas som angeläget
- konstnären har deltagit både i separat- och samlingsutställningar, även andra konstnärer kan komma i fråga om deras verk bedöms ha särskilda kvaliteter eller vara intressanta
- genomtänkta val av hållbart material vid nyförvärv

Med mångsidighet avses bland annat:

- olika konstinriktningar, tekniker och motivområden skall vara representerade
- inköp och beställningar fördelas på så stort antal konstnärer som möjligt, företrädesvis görs inköp från gallerier, utställningar i Mariehamn eller direkt från en konstnärs ateljé för att på så sätt stödja det lokala konstlivet. Både äldre och samtida konst anskaffas.
- inköp av konst ska beakta jämställdhet, mångfald och ålder.

3.2. Gåvor och donationer

Gåvor och donationer till staden i form av konstverk, konsthantverk, fotografier eller annat som bedöms som konstnärligt värdefullt för staden tas emot i regel utan villkor från givaren. Inga kostnader åläggs mottagaren vid verkets tillkomst, montering eller underhåll. Staden upprättar ett tackbrev och kan åta sig att försäkra verket om så behövs.

Vid en donation av ett större verk som tillför ett väsentligt kulturellt, historiskt eller ekonomiskt värde till staden kan villkor tas upp till diskussion och accepteras. Förhandsbesked kan ges utifrån genomarbetade skisser, modeller eller ritningar. Konstverket ska vara färdigställt vid överlämnandet. I samband med varje donation ska ett avtal som reglerar de konstnärliga rättigheterna och stadens förpliktelser upprättas.

Gåvor och donationer som accepteras, märks och registreras i konstregistret med en anteckning om gåvogivaren.

Staden kan avstå att ta emot donationer och gåvor av kvalitets- och förvaltningsskäl och förbinder sig inte att uppfylla specifika krav kring exempelvis placering.

3.3. Förvaltning och bevarande av stadens konstsamling

Kultur- och fritidsnämnden har ett övergripande ansvar för att all konst i stadens ägo förvaras, underhålls och bevaras på ett lämpligt och professionellt sätt. Konsten representerar ett stort ekonomiskt värde.

Inventering sker regelbundet i det fortlöpande arbetet och en större inventering genomförs vart femte år. Konsten registreras i ett databaserat register som bland annat innehåller fotografi av verket, konstnärens namn, verkets namn, mått, inköpsår, pris och placering. Konstverket märks på baksidan med etikett.

Kultur- och fritidsförvaltningens kulturenhet och infrastrukturförvaltningens markenhet upprättar en gränsdragningslista över skötsel och underhåll av stadens utekonstverk, byggnadsanknuten konst och minnesmärken. Skador eller stöld av lös konst anmäls till kulturenheten som vidtar åtgärder. Allt underhåll av verk dokumenteras och registreras.

Vid frågor som rör konst i en offentlig miljö bör en sakkunnig bedömning göras och ett långsiktigt perspektiv beaktas.

Vid alla frågor som rör förändringar av ett konstverk eller miljön i närheten av konstverket, exempelvis plantering, ombyggnationer eller uppställning av objekt, skall upphovsrättsägaren/konstnären tillfrågas. Om inte konstnären kan tillfrågas bör staden kunna hänvisa till ett skriftligt sakkunnigutlåtande.

Vid avyttrande av fastigheter i stadens ägo ska ägandet och ansvaret för underhållet av befintlig konst fastställas.

3.4. Lån ur stadens konstsamling

Konst ur stadens konstsamling lånas ut till stadens förvaltningar och bolag. Konsten placeras i stadens lokaler utifrån tillgång på konst och verksamheten i lokalen. På varje arbetsplats skall det utses en kontaktperson.

För externa utlån av konstverk ur stadens samlingar gäller särskilda villkor. Ett låneavtal upprättas med skriftliga villkor gällande försäkring för säkerhet, stöld, skada och transport.

Utlån för längre tid, deposition, kan göras till verksamhet som tidigare bedrivits av staden men övergått till nytt ägarförhållande eller till lokaler som tidigare varit i

stadens ägo och/eller hyrs ut. Beslut om deposition och dess innehåll tas av kulturenheten. Ett depositionsavtal ingås mellan parterna.

Staden tar efter prövning även emot depositioner av konst och försäkrar dessa och sköter dem enligt uppgjort avtal.

3.5. Försäkring, avyttring och destruering

Stöld och skadegörelse

Värdefull lös konst, utkonstverk och fast konstnärlig miljögestaltning bör alltid försäkras av staden. En skada eller en stöld anmäls till kulturenheten. Vid underhåll och eventuell restaurering ska om möjligt konstnären, en konstexpert eller en konservator anlitas för en professionell bedömning av behovet av åtgärder.

Försäljning eller annan avyttring

Mariehamns stad avyttrar normalt inte konst genom försäljning. I de flesta fall beräknas de administrativa kostnaderna överstiga eventuella inkomster. Konst som inte längre används i staden ska först värderas av en oberoende värderingskonsult och sedan säljas till marknadspris. De intäkter som uppstår ska användas för nyinköp. Konstverken tillhör inte de enskilda förvaltningarna och får inte avyttras eller skänkas som gåva.

Riktlinjer för destruering

Konstverk i stadens ägo, som efter noggrant övervägande och sakkunnig bedömning inte har något ekonomiskt eller historiskt värde och som inte går att placera ut eller förvaras, kan destrueras. Vid beslut om destruering fotograferas konstverket och orsakerna till destrueringsbeslutet beskrivs. Ärendet arkiveras med fotografi, orsak samt beslut. Före destruering kontaktas finanskansliet för utredning om eventuellt bokföringsvärde som ska avskrivas.

För konstverk som donerats till staden gäller donationsvillkoren.

3.6 Avskrivning och bokföring av konstinvesteringar

Enligt stadens avskrivningsplan så är det ingen avskrivning på konst- och värdeföremål eftersom de tillhör gruppen övriga materiella nyttigheter. Men all konst klassas inte som konstföremål utan avskrivning.

Olika sätt att hantera konstinvesteringar i bokföringen:

Lös konst och fristående verk

Investering utan avskrivning är konstverk som inte förslits, är ett fristående objekt och har ett försäljningsvärde. Dokumentation krävs till bokföringen som uppdateras vid varje bokslut. Konstföremålet värderas åtminstone vid inköpet och vid varje bokslut. Eventuell värdenedgång rapporteras till Finanskansliet som då, gör en nedskrivning av bokföringsvärdet.

Fast konst - Byggnadsintegrerade verk

Konst som ingår i en fastighet vid nybyggnation eller renovering, t.ex. en mosaikvägg avskrivs och får samma avskrivningstid som fastigheten i och med att den förslits i samma takt som fastigheten. Konstverket är inte ett fristående objekt fysiskt, men bokförs och avskrivs som ett fristående objekt av samma förvaltning som bokför och avskriver byggnaden.

Fast konst - Utekonstverk och platsintegrerade verk

Utekonstverk anses förslitas och avskrivs enligt gruppen övriga konstruktioner med en avskrivningstid på 10 år. Konstverken bokförs och avskrivs som huvudregel av kultur- och fritidsnämnden.

För att enklast kunna följa upp de olika typerna av konstinvesteringar ska man ha separata objektskoder för dem. Konst som klassas som investering bokförs på ett speciellt konto under investeringar med särskild objektskod.

Ovanstående beaktas även vid budgeteringen. Se de ekonomiska styrprinciperna i gällande årsbudget för övrigt gällande investeringar och budget.

4. Den offentliga konsten

Temporär och permanent konst kan göra stadsmiljön mer attraktiv, vackrare och tankeväckande.

Olika platser har olika förutsättningar som kan tas till vara genom konst. Konst i offentlig miljö kan sätta fokus på en plats, ge estetiska upplevelser, stimulera till samtal och ge möjlighet till reflektion. De konstnärliga uttrycken kan vara varierande, materialen olika och konstnärerna utsedda för att öka bredden på influenser till samhället.

Temporär konst eller olika typer av tillfälliga konstverk ska även ges möjligheter och förutsättningar i Mariehamns stadsmiljö. Det kan handla om alltifrån gatukonst och ljusinstallationer till tillfälliga utställnings- och konstprojekt i stadsmiljön, allt för att skapa en mer intressant, överraskande och mer kreativ atmosfär. Förutsättningarna för denna konstform bör utvecklas i samarbete med utövare.

4.1. Konstnärlig miljögestaltning 0,7 % av stadens investeringsbudget

Mariehamns stad tillämpar konstnärlig miljögestaltning genom att 0,7 % av stadens budgeterade nettoinvesteringar avsätts såsom konstinvestering.

4.2. Upphandling av fast konstnärlig gestaltning/utsmyckning

Val av platser för offentlig konst görs av kultur- och fritidsnämnden efter en dialog med stadens infrastruktursektor och stadsarkitektkansliet. Det kan röra sig om aktuella planer för ny- och ombyggnationer men även detaljplaner för områden. Det är av stor betydelse att den konstnärliga miljögestaltningen får komma in i ett mycket tidigt stadium av all planering. Referensgruppen väljer upphandlingsätt och konstnär för den konstnärliga miljögestaltningen. Referensgruppen kan också vid behov tillfråga konstexperter från Ålands konstmuseum. Vid upphandling av konstnärlig miljögestaltning är den konstnärliga kvaliteten överordnad andra urvalskriterier. Vidare bör särskild vikt läggas vid att den konstnärliga miljögestaltningen samverkar med platsens natur, verksamhet och brukare.

Även befintliga områden kan komma ifråga för konstnärlig miljögestaltning utifrån att stadsdelen till exempel saknar konstverk eller att ett konstverk lyfter fram en särskild tematik i området. Samma sak gäller befintliga byggnader.

Anlitad konstnär bör vid upphandling av konstnärlig miljögestaltning finnas med i så tidigt skede som möjligt och samverka med byggherren så snart entreprenör/arkitekt är utsedd. Om konstnären anlitas, eller konst upphandlas, i ett senare skede bör konstnären ha möjlighet att påverka detaljer, installationer eller förändringar som påverkar konstverkets utformning och hur konstverket ska uppfattas.

De avsatta medlen för den konstnärliga miljögestaltningen skall användas till att genomföra det konstnärliga uppdraget. Vem som ansvarar för eventuellt tillkommande utgifter, måste avtalas skilt med huvudprojektets budgetansvarig.

På Åland tillämpas inte upphandlingslagen på upphandling som understiger EU:s tröskelvärde. Istället följs stadens rekommendationer för upphandling. Konstnärlig miljögestaltning skall beredas så att staden följer någon av nedanstående modeller:

Direkt upphandling.

Beställaren kan göra en direktupphandling med motivering och beställa verk direkt av konstnären/konstnärerna utan att annonsera. Vanligast är dock att konstnärer bjuds in till konstnärligt miljögestaltningsuppdrag genom så kallade Open calls. Det är ett förfarande där konstnären via annonsering och genom att sprida information till konstnärskretsar bjuds in att lämna en intresseanmälan.

Skisser från konstnären/konstnärerna kan beställas av referensgruppen mot ersättning enligt gällande taxor för konstnärliga uppdrag.

Tävling gällande bild- eller formkonstnärlig miljögestaltning/konstnärlig utsmyckning

- i. *Öppen tävling* där man offentligt inbjuder konstnärer att delta. Tävligen kan riktas till konstnärer bosatta på Åland och utanför landskapet Åland.
- ii. *Inbjuden tävling*, där specifika konstnärer är inbjudna att delta.
- iii. *Kombinerad tävling*, en kombination av ovanstående alternativ där man har en öppen inbjudan samt en riktad inbjudan till särskilda konstnärer.
- iv. *Omtävling*, som till formen är en inbjuden tävling eller en kombinerad tävling där pristagare och de konstnärer som har placerat sig i tävlingen bjuds in igen. Omtävling tillämpas i de fall då behov finns av att komplettera den första tävlingsomgången.

Tävlingsförfarandet bör följa gällande kriterier som finns framtagna av Finlands konstnärsgille. Vid en tävling skall ett tävlingsprogram samt regler för den konstnärliga gestaltningen fastställas.

Inköp av lös konst för konstnärlig miljögestaltning

Vid en mindre ny-, om- eller tillbyggnation eller som komplement till en större fast konstnärlig miljögestaltning kan referensgruppen välja att köpa in lös konst av hög kvalitet som tillför en extra dimension till platsen och verksamheten. Då totalsumman fördelas på flera leverantörer kan konst köpas direkt av konstnärer inom EU:s gränser för direktupphandling.

När valet av konstnärlig miljögestaltning fastställts skall ett kontrakt upprättas mellan Mariehamns stad och den berörda konstnären. I kontraktet skall alla kostnader, arbetsfördelning, ansvarsområde och tidsplan framgå.

När konstnärlig miljögestaltningen är slutförd bör det upprättas och finnas anvisningar gällande utsmyckningens underhåll.

Varje projekt med konstnärlig miljögestaltning skall utvärderas när den är slutförd av referensgruppen med tanke på framtida projekt.

Mariehamns stad skall beakta upphovsmannarätten och upphovslagen vid all verksamhet med konst och konstnärlig gestaltning.

4.3. Underhåll av offentlig konst i stadens ägo

Kultur- och fritidsnämnden har det övergripande ansvaret för att ett systematiskt underhåll genomförs av all offentlig konst i Mariehamns stad enligt en framtagna underhållsplan.

Allt underhåll av offentliga verk i staden dokumenteras. Dokumenteringen skall vara tydlig och bestå av både bild och text.

Kulturenheten samarbetar med både markenheten och fastighetsavdelningen om skötseln av stadens utekonstverk. Alla kostnader för underhållet svarar kultur- och fritidsförvaltningen för.

Nyare skulpturer som köps in eller sätts upp inom ramen för den konstnärliga miljögestaltningen bifogar konstnären en underhållsplan för.

Minnesmärken som inte är att betrakta som renodlade konstverk handhas och faller under infrastruktursektorns ansvarsområde. En förteckning upprättas över dessa.